

ULUSLARARASI BAKALORYA DİPLOMA PROGRAMI

A1 TÜRKÇE DERSİ UZUN TEZİ

-10'DAN GERİYE SAYMA TEKNİKLERİ-

Araştırma Sorusu: Hakan Urgancı'nın *10'dan Geriye Say* adlı yapıtında anlatım tekniklerinin "ölüm" olgusunun aktarılmasındaki işlevi nasıl değerlendirilebilir?

Ders: Türkçe A, Kategori 1

Sözcük Sayısı: 4000 sözcük

İÇİNDEKİLER

A: GİRİŞ: 10'DAN GERİYE SAY YAPITINDA LAYTMOTİF, MONOLOG VE GERİYE DÖNÜŞ TEKNİKLERİ.....	3
B: GELİŞME.....	5
B.1: Yapıtın Özeti.....	5
B.2: Birinci Seviyede Anlatım Teknikleri.....	8
B.3: İkinci Seviyede Anlatım Teknikleri.....	9
B.4: Üçüncü Seviyede Anlatım Teknikleri.....	10
B.5: Dördüncü Seviyede Anlatım Teknikleri.....	12
B.6: Beşinci Seviyede Anlatım Teknikleri.....	13
B.7: Altıncı Seviyede Anlatım Teknikleri.....	14
B.8: İkili Anlatımın Birleşmesinde Anlatım Tekniklerinin Önemi.....	15
C: 10'DAN GERİYE SAYMA TEKNİKLERİNİN SONU.....	16
K: KAYNAKÇA.....	18

A:GİRİŞ: 10'DAN GERİYE SAY YAPITINDA LAYTMOTİF, MONOLOG VE GERİYE DÖNÜŞ TEKNİKLERİ

“Aslında çok az insan yaşar. Yüzde doksan dokuzu yaşayarak intihar eder.”

-Osho

Ruhsal anlamda birtakım takıntıları olan ya da sürekli kendi ölümünü düşünerek yaşayan insanlar, genel olarak tedirginlik ve korku içinde yaşam sürerler. Hatta ölüm sağlıklı insanlar için bile kaçınılmaz bir son olduğundan dolayı herkes için ortak bir korkudur. Beraberinde anıları da götüreren, insanı yalnızlaştıran ve geri dönüşü olmayan bir gerçeklik olduğu için, ölüm birçok insana hüznün, acı ve derin depresyonlar yaşatan bir kavramdır. Ancak kim bilebilir ki, belki de insanlar ona şeytani anlamlar yüklerken, ölüm, insanlığa bahşedilen en güzel hediyedir. Genelde toprak olup gitmek olarak da tanımlanan ölüm, toprağın bir başlangıcı ve yeni hayatları temsil etmesinden dolayı bu şekilde anılmaktadır.

Ölüm üzerine yazılmış olan birçok eserde de ölümün aslında kaçınılmaz bir son olduğu ve yaşanan hayatın anlam ve önemi vurgulanmıştır. Yapıtlarda ölüm olgusunun dışa vurulmasında farklı anlatım teknikleri ve birtakım motiflere başvurulmuştur. Anlatım teknikleri, yazarın duygu ya da düşüncelerini veya belirli bir olayı açıklarken kullandığı yöntemlerdir. Hakan Urgancı'nın *10'dan Geriye Say* adlı yapıtında kurgusal eksende ölüm olgusunun dışavurumunda birçok anlatım tekniğine sıklıkla yer verilmiştir. Bu etkili tekniklerden birisi *geriye dönüş tekniğidir*. *Geriye dönüş tekniği*, herhangi bir hikaye anlatmaya çalışan bir sanat dalında şimdiki zamandan geçmiş zamana dönüş yapma yöntemidir. *“Dar anlamda geriye dönüş tekniği kullanılırken, aradan bir süre geçtikten, okuyucunun merak duygusu kamçılandıktan sonra, bahse konu olan kahraman veya*

*olayla ilgili bilgiler -geçmişe dönülerek- verilir.”*¹ Bu dönüşler sayesinde yazar, okura hem geçmişte yaşanmış olan olayları hatırlatır, hem de bu olaylarla şimdiki zaman arasında bağ kurarak kurgunun gelişmesine yardımcı olur ve bunun sayesinde anlatılan hikayenin akıcılığı da artar. *10’dan Geriye Say* yapıtında da, *geriye dönüş tekniği* sayesinde yazar, geçmişe gönderme yaparak ve edindiği tecrübeden yola çıkarak ana karakterin izlediği yol haritasının iskeletini oluşturmuştur. Aynı zamanda bu teknik, bir başka anlatım tekniği olan *monologların* şekillenmesinde de bir tetikleyici rolü üstlenir. *Monologlar*, bir insanın kendi kendine konuşması ile oluşturduğu tek taraflı söylemlerdir. “*İç monolog tekniğinde, bireyin iç hesaplaşmaları, içsel konuşmaları ve tepkileri, ağırlıkta görülür. Bu teknikte okuyucu, kahramanın iç doğasıyla karşı karşıya kalır.*”² Yapıttaki baş kahraman Kaan, bulunduğu farklı kurgular içerisinde gerçekleştirdiği *iç monologlar* yardımıyla, duygularını ve düşüncelerini daha açık bir biçimde okura iletebilmiştir. Bununla birlikte bunun öncesinde deneyimlediği hadiselerle *geriye dönüş tekniği* ile şimdiki zamanda kurduğu *iç monologlarda* yer vererek, yazar birbirinden apayrı gözükken hikaye seviyeleri arasında okur için bir bağlantı kurmayı başarmıştır.

Ölüm olgusunun belirgin bir şekilde vurgulanmasında etkili olan bir diğer kavram ise *laytmotiflerdir*. *Laytmotif*, herhangi bir yapıtta ritmi ve birliği meydana getiren, belli aralıklarla tekrarlanan temel motife verilen isimdir. “*Laytmotif yöntemi, edebiyata müziğin armağanıdır. Müzikte, belli aralıklarla tekrarlanan seslerle, hem ritim hem de süreklilik sağlanır. Bu imkandan yararlanmak isteyen romancılar, laytmotif tekniğine yönelmişlerdir.*”³ *10’dan Geriye Say* adlı yapıtta ise *laytmotiflerin* yardımıyla içeriği birbirinden farklı olan bölümler arasında sembolik bir

---

¹ Tekin, Mehmet. *Roman Sanatı 1*. ÖTÜKEN NEŞRİYAT A.Ş., 2001.

² Turkish Studies - *International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic* Volume 7/1 Winter 2012, p.1375-1387 , TURKEY

³ Tekin, Mehmet. *Roman Sanatı 1*. ÖTÜKEN NEŞRİYAT A.Ş., 2001.

bağ kurulmuştur ve bu sayede karakterin ölüm ile arasındaki mücadele daha etkili bir şekilde vurgulanmıştır. Kurgunun içerisindeki bu semboller zaman zaman karmaşık ve anlaşılması zor öğeler olurken, bazıları da okurun olaylar arasında ilişki kurabilmesini sağlayan daha basit ve anlaşılabilir unsurlar olmuştur. Hem bu tekniğin hem de motiflerin yardımı ile, yapıtın baş kahramanı, yaşadığı deneyimlere gönderme yapıp yaşananların okuyucuya sunarak ve bu deneyimlerini eyleme dönüştürerek eserde bölümler arası yolculuğunu sürdürmüştür. Aynı zamanda, eserin adım adım ilerleyen kurgusunda iki tamamen farklı hikayenin yapıtın sonlarına doğru birleşmesinde akışın bozulmamasını sağlayan unsurlar da bu teknikler ve motifler olmuştur. Bu çalışmada Hakan Urgancı'nın *10'dan Geriye Say* adlı yapıtında anlatım tekniklerinin kurgusal süreçte ölüm olgusunun okura aktarılmasındaki etkisi, baş kahramanın gerçekleştirdiği *monologlar*, yapıtta sıkça yer verilen *laytmotifler* yarattığı yerleşik semboller ve *geriye dönüş tekniğinin* sık kullanımı aracılığıyla incelenmiştir.

B:GELİŞME

B.1: Yapıtın Özeti

10'dan Geriye Say adlı yapıtta da ölüm olgusu kurgusal düzlemin merkezinde yer almaktadır. Yapıt şiddetli bir kaza sahnesinin tam ortasında başlamıştır. *Seviye 1* olarak tanımlanmış olan bu sahnede, sahneyi betimleyen kişi kim olduğunu anlamaya çalışmaktadır. Bulduğu lüks arabanın dikiz aynasından bir kadın olduğunu gören bu kişi durumu garipser çünkü kendini bir erkek olarak hatırlamaktadır. Yanında iriyarı bir adam görür ve bu adam kendisinden devamlı özür dilemektedir. Uzun uğraşlar sonucu kendini arabanın dışına atan kadın, uzakta tekerlekli sandalyede kel bir adam görür ve yardım ister ancak adam aldırılmaz ve araba alev almaya başlar. Yanındaki iriyarı adam ile karşılıklı özür dilerler ve araba havaya uçar.

Ardından *Seviye 2 - Tanzanya, 1997* adlı bir başlık ile Cihan adında birinin safari yolculuğunda gözünü açar. Zengin biri olduğuna kanaat getiren bu kişi ne olduğuna anlam veremez ve bu bedeninin de kendisinin olmadığını düşünür. Bir su aygırı avından döndüklerinde, bir aslan tarafından yaralanmış kel bir adam görür ve bunun kazadaki tekerlekli sandalyedeki adam olduğunu fark eder. Sonra avlamaya çalıştığı bir aslan tarafından yüzüne atılan bir pençe ile kanlar içinde yere serilen bu zihin, bu sefer de 1995 yılında Tokyo’da uyanır. *Tanada* adlı bir metro görevlisi olarak uyandığında, kalabalık bir metro istasyonunda bulunmaktadır. İşini yaparken yine tekerlekli sandalyedeki kel adamı görür ve ona gözetmen demeye karar verir. Ardından 1995 yılında Tokyo metrosuna sarin gazı ile yapılan saldırının ortasında olduğunu fark eder ve merdivenlerden kaçmaya çalışır ancak yığılıp kalır. Onu huzurla izleyen gözetmenin önünde gözünü kapayıp 4. seviyede su altında uyanır.

Tecrübeli belgeselci Steve Irwin olarak uyanan bu kişi, *Queensland Sunshine Coast*’ta bir vatoz filmi çekmektedir. Bu sefer de vatoz tarafından kalbinden sokularak öldüğünde gözetmeni ile karşılaşır ve gözetmeni onu bir çeşit bilinçsel yolculuğa çıkarır. Bunun ardından 1935 yılında New York’ta bir otelde şehzade Mehmet Abdülkerim Efendi olarak uyanır. Bulunduğu döngüyü bozmak için intihar etmeyi düşünürken camdan dışarı bakar ve gözlemcisi onu yapmaması için uyarır. Bunu denemesinin ardından tekrar aynı şekilde uyanır ve bu şekilde döngüyü bozamayacağını anlar. Kapıya gelen tetikçiler tarafından öldürülüp 1898’de bir transatlantikte Koca Yusuf lakabı ile bilinen bir pehlivan olarak uyanır. Batmakta olan gemiden kurtulmaya çalışırken ciddi biçimde yaralanır ve sona kalan filikaya binmeye çalışır. Bu sırada gözlemci ona yardım edip bulunduğu durumu açıklayacağını vaat ederek kaybolur ve Yusuf son filikaya asılır ancak filikadaki insanlar balta ile ellerini kopararak onu denize atarlar.

10'dan Geriye Say eserinde ölüp dirilerek farklı uzamlara atlayan bir kişiliğin yanı sıra, bu seviyelerin arasında Kaan adında Türk bir gençten bahsedilmektedir. Zengin bir ailenin çocuğu olarak anlatılmış olan Kaan karakteri, aynı zamanda hiperaktiftir. Ailesi onun yaşlıları gibi okuyabilmesi için “normalleştirilmesi” gerektiği kanaatine vardığında tedaviye başlar, ancak bu tedavi Kaan'ın durumunu “iyileştirse” de, eskisi gibi düşünmesini engellemektedir. Sorunun çözüldüğünü düşündüklerinde Kaan'ı okumak için Amerika'ya gönderen ailesi, ilk yılında peşine bir dedektif taksa da zamanla Kaan onların güveninini kazanmıştır. Kaan Amerika'da Juan adında, kötü alışkanlıklara kendisinden çok daha yatkın bir arkadaş edinmiştir. En başta bu durum Kaan'ı çok fazla etkilemese de, zamanla ailesinden uzak olmanın da verdiği rahatlıkla, Juan'ın bu alışkanlıkları Kaan'a da yansımıştır. Juan'ın Omar adında kendisinden de belalı bir arkadaşı vardır.

Omar aracılığıyla Kaan ve Juan, Shark lakaplı bir rapçinin yatında partiye davet edilmiştir. Shark ile zıtlaşan bir karaktere sahip olan Kaan, onunla takılmaktan sıkılmıştır ve geldiğinden beri onu izleyen Shark'ın aşık olduğu Julie adında sarışın ve güzel bir kadının yanında bulmuştur. Julie şahsına münhasır, çok güçlü bir karakterdir ve Kaan'ın sevgilisini aldatabilmesini sağlayacak seviyede bir cazibesi vardır. Julie'nin isteğiyle bir ilaç alan Kaan, ikisinin çırılçıplak suya girmesi ile birlikte hayatında yaşamadığı bir heyecana kapılmaktadır. Ancak tam olarak cinsel ilişkiye girmemelerine rağmen tamamıyla tatmin olan Kaan, bu duruma anlam verememekte ve bunu Julie'nin cazibesiyle bağdaştırmaya çalışmaktadır. Aklında birçok soru olması ve bir türlü bu sorulara cevap bulamaması, Kaan'ın Julie'nin bu hisler hakkındaki bilgeliğini fark etmesini ve onun bilgeliği ve kendine özgünlüğünün karşısında bir kez daha hayran kalmasına sebep olmaktadır. Bu konuda deneyimli olan Julie ise bu durumun aralarındaki ilişkiden değil de öncesinde onun Kaan'a aldırıldığı haptan dolayı yaşandığını açıklamaktadır. Bu hisleri “*kalbe girmek*” şeklinde tanımlayan Julie, Kaan'ın bu konuda bilgilenmesini ve ona göre hareket etmesini sağlamaktadır. Bütün olayların ardından bu ikili kimseye belli etmeden ayrılıp kendi yollarına yönelmişlerdir. Bunun

ardından arınma kampına Ayahuaska yapmaya giden Kaan ve Juan *DMT* adlı bir maddeyle tanışır. Epifiz bezinin bir salgısı olan *dimetil triptamin*, insanın zihnini yolculuğa çıkaran bir maddedir. Kampın çalışanları bu tedaviye katılanların sorularını cevapladıktan sonra deneyimleri başlar. İlk önce kendini hayvan aleminde bulan Kaan, annesinin karnından yirmi yaşına kadar bütün anılarını teker teker yaşar.

Bu ölümün ardından kendini hiçliğin ortasında gözlemcisinin yanında bulur ve gözlemci kendisini onun yüksek benliği olarak tanımlar. Bulunduğu durumu ve ortamı ona sakince açıklamaya çalışırken bütün bu durumun onun haddinden fazla *DMT*'ye maruz kaldığından dolayı ölemediğini ve zihinler arası bir yolculukta hapsoldüğünü belirtir. Onun gerçekte Kaan adlı biri olduğunu, ancak bunun bir önemi olmadığını vurgular. Bu hapsoluşunun asıl sebebi ise gerçek hayatta Kaan olarak komada olmasıdır. Shark, Kaan ile Julie arasındakileri öğrenince Kaan'ı ölesiye dövdürür ve komaya sokar. Shark ile arabadayken bunu öğrenen Julie de arabaya takla attırır ve Kaan, yani ruhu, bütün bu olayların nasıl başladığını anlamış olur. Bunların sonunda gözlemci ona bir teklifte bulunur. Komadan çıkıp bir ay yaşayacak ya da ölüp gözlemci gibi astral seyahatlere devam edecektir. Komadan uyanmayı seçen Kaan kalan vaktini ailesiyle ve dostlarıyla geçirir ve iki haftalık tedavisinden iki hafta sonra yalnız başına otururken uzun bir dua eder ve yaşamı sona erer.

B.2: Birinci Seviyede Anlatım Teknikleri

Ölüm olgusunun yapıt üzerindeki etkisi, henüz yapıtın ilk sayfasında anlatımına başlanan sahneden önemini vurgulamaya başlamıştır. Birinci seviye olarak tanımlanmış olan bu sahnede, daha kim olduğunu ve hatta cinsiyeti bile anlaşılmayan odak figür, bir adam ile birlikte şiddetli bir araba kazasının tam ortasında yer almakta iken, kendi kendine sorduğu sorular ile içinde bulunduğu duruma anlam vermeye çalışmaktadır. “*Karşımdaki yüz... Bu yüz benim yüzüm değildi. Hatta bırakın bana ait olmayı, bu bir kadının yüzüydü. Tanıdık bir yüzdü bir şekilde, ama bana ait*

değildi.”(Urgancı, syf.11) Bütün yolculukların başlamasını tetikleyen kaza sahnesinde, bulunduğu durumdan tamamen habersiz olan odak figür, bu şaşkınlığını *iç monologlar* aracılığıyla dile getirmektedir. “Gerçekte kim olduğuma dair en ufak bir bilgi olmadığını göre— nasıl olup da “o kadın” olmadığını biliyor ve aynada kendi yüzümü yerine kendi yüzümü görünce dehşete kapılıyordum?”(Urgancı, syf.12) Kim olduğuna veya bulunduğu duruma dair henüz tam olarak bir bilgisi olmasa da, her bir ölüm anının ardından kendinden daha emin bir biçimde yoluna devam etmektedir. Sıkça sorduğu kısa sorular, onun ne kadar tedirgin ve yalnız hissettiğinin göstergesidir. Bu *iç monologlar* ne kadar onu rahatlatmaya yönelik olsa da, ona çok etki etmemektedir. Tekerlekli sandalyedeki adamı fark ettiğinde ise onu yaşadığı olaydan bağımsız bir insan olarak tanımlasa da, bu *laytmotif* hikayedeki sürekliliğin sağlanması açısından çok önemlidir. Kazanın nasıl olduğunu hatırlamaya, kendini nasıl bir kadının vücudunda bulduğunu anlamaya çalışsa da, bunların hiçbiri fayda etmemektedir. En sonunda aracın patlaması ile birlikte başka bir uzamda gözünü açan baş kahraman, bu durumun daha bir ilk olduğundan habersiz bir şekilde nerede olduğunu ve nasıl buraya geldiğini anlamaya çalışırken, yazar, karakterin bu duygularını yine *iç monologların* ışığında okuyucuya iletmiştir.

B.3: İkinci Seviyede Anlatım Teknikleri

Bir hikayenin son bulmasıyla yepyeni bir serüvene yelken açan baş karakter, bu sefer de kendini Tanzanya’da bir *safari* gezisinin ortasında *Cihan* adında birinin bedeninde bulmuştur. “Uyandım mı? Gerçekten bu ben miyim? Yani kendi bedenim mi? Ne zaman bir kadının vücudunda öldüm de bu vücutta buldum kendimi?” (Urgancı, syf.17) Birçok kısa ve kendini tekrarlayan sorular sormaya devam ederken, aynı zamanda bir önceki uzamdan edindiği tecrübe ile daha sakin kalmaya çalışmakta ve bunun sayede bulunduğu uzamlarda daha mantıklı karar verip kendini bu durumdan çıkarmaya yönelik fikirler üretmeye başlamıştır. Örneğin, safaride avlanmaya çalışırken başarısız oluşu, onun asıl kişiliğinin bu tür aktivitelerle ilgilenmediğinin kanıtıdır. Aynı zamanda da Cihan’ın

kendisi olmadığını anlayınca da, kısa bir süre içerisinde öleceğine kanaat getirmesindeki tek etken de kaza uzamından edindiği tecrübe sayesinde. “*Herkesten farklı olarak, ben, bugün burada öleceğimi —tecrübeyle— biliyorum*”(Urgancı, syf.26) Bu arayışını da bir tümden gelim yerine, edindiği çeşitli bilgiler ile bir tüme varım aracılığıyla gerçekleştirmektedir. Doğrudan kim olduğunu anlamaya çalışmak yerine, bulduğu ipuçları ve kendi kendine sorduğu sorular ile ne olmadığını farkına vararak bulunduğu durumdan çıkmayı amaçlamaktadır. “*Adım adım hatırlamaya devam edeceğim belli ki. Şimdiye dek sadece genç beyaz bir erkek olduğum netleşti. Hepsi bu! Test türü sınavlarda doğru yanıtı bilmesen de doğru olması ihtimali olmayan yanıtları eleyerek gidebilirsin.*”(Urgancı, syf.17-18) Bu hikayede hiç alışık olmadığı bir uzamda, safaride olmasının da etkisi ile korkusu artmakta, her bir dakikanın geçmesi ile ölüme daha çok yaklaştığını bilmekte ve kendi kendine konuşarak bir rahatlatma çabası içerisinde. “*Bu kez nasıl öleceğim? Bir kaza kurşunu mu? Bir hayvan tarafından mı yaralanacağım?*”(Urgancı, syf.26) 1. seviyedeki gibi burada da gözlemcisini görür ve gözlemci ona “*Acele işte bereket yoktur!*” şeklinde seslenir. İlk seviyeden bu yana ona yardımcı olmaya çalışan gözlemci, seviyelerin arasını güçlendiren bir *laytmotiftir* ve burada da baş kahramanın aklını yitirmemesini sağlamıştır.

B.4: Üçüncü Seviyede Anlatım Teknikleri

“*Siz uykuda sıçradığınızı hiç fark ettiniz mi? Bunun evrimsel bir korku kalıntısı olduğunu söylüyorlar. Atalarımız, vahşi hayvanlardan korunmak için ağaçlarda uydukları yıllarda, sık sık ağaçtan düşerlermiş. İşte bu derin uykuya geçerken oluşan sıçrayarak bir an için kendine gelme adeti, o zamanlardan kalan arkaik bir uyandırma alarmıymış.*”(Urgancı, syf.35) Zaman zaman bu tür tekniklere yer veren baş kahraman, bu sefer Tokyo’daki metro istasyonunda bunları düşünerek uyandığında, her seviyede olduğu gibi bu durumun nasıl gerçekleştiğini sorgulayan odak figür, cevabını bulamasa da, ısrarla bu soruları tekrarlamaktadır. Önceki iki kişiliğin aksine, kendini bu bedende bulduğunda bilmediği bir dil konuşması gerektiğinde, bu dili bilmemesine rağmen

konusabilmesi de katettiği serüvende önemli bir yere sahiptir. Çünkü ne kadar neden bu durumda olduğunu bilmiyor olsa da, kendisi bir çaba göstermeden gözünü açtığı ortamlara direkt uyum sağlaması, bu durumun tamamen sıra dışı bir durum olduğunun göstergesidir. Aynı zamanda her seviyeyi bir hayal olarak görmesinde de etkileyici bir faktör olmaktadır. Birinci ve ikinci seviyede yaşadığı şiddetli şaşkınlık ve korku duyguları, yerini rahatlığa ve esprilere bırakmıştır. Bu durumun en büyük sebebi ise, bundan önce ölümle karşılaştığı uzamlardan elde ettiği tecrübelerdir. Yapıt boyunca baş karakter, farklı uzamlarda verdiği mücadelelerde edindiği bu tecrübelerin ışığında, içinde bulunduğu paradokstan çıkmayı çabalamaktadır. Hakan Urgancı'nın anlatımındaki *geriye dönüş tekniğinin* yardımı ile her seviyede bilgi toplayıp bu bilgileri kullanarak bulunduğu durumdan kurtulmaya çalışmıştır. “*Her yeni karakterle yeniden doğuyor, on dakika yaşıyordum.*”(Urgancı, syf. 37) İlk seviyede olduğu gibi, normal şartlarda ölüm korkusu olmasına rağmen, kendi kendine yaptığı akıl dolu yorumlar sayesinde her yeni hikayede bulunduğu durumu anlamaya bir adım daha yaklaşmaktadır. “*Evet, istersem bu durumdan— ölüm korkusu olmadan— bayağı bir eğlence malzemesi çıkarabilirdim. Düşünsenize! Elinizde sınırsız sayıda hayat var. Sonuçta ne olursa olsun ölmüyorsunuz ve “Game Over” yazdığı anda size yeni bir oyun oynayabilecek sayıda jeton vermiş bir yaratıcınız var.*”(Urgancı, syf.39) Bu seviyede daha sakin kalmaya biraz daha özen gösteren baş kahramanın, zaman zaman “oyun” şeklinde tanımladığı durumda korku ve tedirginlik gibi olumsuz duyguların yanında, mutluluk ve heyecan gibi pozitif duygular da *monologlar* yardımıyla anlatılmaktadır. Fakat bu seviyede, önceki uzamlardan edindiği bilgilerin yanı sıra, sadece Tokyo’da bir metro istasyonunda olduğundan dolayı aklına bir haber kupürü gelmiştir: “*Tokyo metrosunda katliam!*”. 1995 yılında Tokyo’da bir metro istasyonuna *Sarin Gazı* ile yapılan saldırıda 12 kişi ölmüş, 50 kişi ağır yaralanmış ve 6,000’den fazla kişi zehirlenerek çeşitli hastalıklara yakalanmıştır. Seviyeler arasındaki bir *laytmotif* olan gözlemcisini gördüğünde içi biraz olsun rahatlasa da, *geriye dönüş tekniği* ile anlatılmış olan tecrübelerinin oluşturduğu ölüm korkusunu *iç monologları* ve

mantığı ile bastırmaya çalışan baş karakter, her geçen seviyede gözlemcisinin de yardımı ile yeni deneyimler edinip parçaları birleştirerek bulunduğu durumdan kurtulmaya çalışmaktadır.

“Bilgide büyüyen, acıda da büyür.”

-Osho

B.5: Dördüncü Seviyede Anlatım Teknikleri

“Son deneyimde gazla boğulmuştum. Peki ya şimdi? Neyse, şu an bunları düşünmek yerine manzaranın keyfini çıkarmak istiyorum. Tek bilmeniz gereken bu kez gözlerimi suyun altında açtığım...”(Urgancı, syf.59) Bu defa dalış yapan bir insanın vücudunda canlanan odak figür, etrafında tehlikeli olabilecek birçok su canlısı olabilecek olmasına rağmen, artık beden bulduğunda paniğe kapılmamasının yanı sıra, hemen durumundan kurtulmak için gözlemler yapmaya başlamaktadır. Bir önceki seviyede de olduğu gibi bir anda ilginç bir his ile birlikte bulunduğu beden kime ait olduğu zihninde canlanmaktadır. Öncesinde bu durumdan irkilse de, bu sefer soğukkanlı bir şekilde normal karşılamıştır çünkü en baştaki korkusu tecrübeleri sayesinde yerini merak duygusuna bırakmıştır. *“Bir an suyun içinde bir elektrik akımı almış gibi hissediyor, sarsılıyorum. Evet, bu hissi biliyorum. Karada bir baş dönmesi ve sendeleme şeklinde gelirken, demek ki suda olan bu. Bir elektrik akımı veriliyormuş gibi oluyor...”*(Urgancı, syf.61) Bir vatoz, belgeselciyi tek ölümcül olabilecek organından, kalbinden soktuğu anda bütün senaryo odak figür için daha da belirgin hale gelmektedir. Bulduğu bedene ait bilgiler sayesinde, kalbinden sokulduğu anda zehre kapılmadan öleceğini fark eden baş kahraman, tekrar aklında onlarca soru dolanırken ve içinden kendisi ile konuşurken ilk defa diğer seviyelerden farklı bir olay gerçekleşmiştir. Son nefesini vermesinin ardından etrafındaki herşey silinmiştir ve bir boşlukta gözlemcisi ile baş başa kalmıştır. Gözlemci, *“Güzel bir manzaraya hayır demezsin umarım.”*(Urgancı, syf.68) şeklinde bir ifade kullandıktan sonra bir bilince dönüşüp Avustralya Büyük Set Resifini gezen baş kahraman, korkmanın aksine büyük bir hayranlıkla etrafı izlemeye başlamıştır. Bu durum aslında gelecek seviyelerde tüm bu olayların nasıl çözüleceğine dair çok

büyük bir işarettir, ancak neler olduğuna dair hiçbir fikri olmadığından dolayı durumu anlayamamaktadır. Kendine bu durumu açıklamaya çalışırken kullandığı sakin dili, onun ölümü kabullenişinin göstergesidir. Birçok sıra dışı olayı atlattıktan sonra yapıtaki *iç monologlar* genellikle sorular halinde iken artık çözüm odaklı yargılar ve açıklamalar haline gelmiştir. Bunun en büyük sebeplerinden biri ise *geriye dönüş tekniği* ile anlatılmakta olan yaşanmışlıklardır.

B.6: Beşinci Seviyede Anlatım Teknikleri

Bu kez New York'ta canlanan baş karakter, artık geçmişin ona kazandırdığı bilgiler sayesinde hiç strese kapılmadan doğrudan bulunduğu odayı sorgulamaya başlamaktadır. Bunun yanında, korkarak ve endişelenerek bir yere varamayacağını, ne kadar mantıklı olursa bulunduğu durumdan o kadar hızlı kurtulacağını da farkına varması da sakinleşmesini tetikleyen bir diğer sebep olmuştur. “*Sizin uyanıp kendinize geldiğiniz kadar bir zaman dilimi içinde, yani on dakikada ben “her şeyi” hatırlamak ve harekete geçmek zorundayım. Aksi halde içinde bulunduğum yaşam sona eriyordu.*”(Urgancı, syf.116) Önceki seviyelerde de olduğu gibi, canlandıktan bir müddet sonra kendisi ile ilgili bilgilerin bir anda aklında canlanacağını bilmekle beraber etrafını analiz etmeye başlamıştır. Bu sırada bilgiler aniden canlanmıştır ve 34. Osmanlı padişahı 2. Abdülhamid Efendi'nin oğlu, Mehmet Selim Efendi'nin çocuğu Şehzade Mehmet Abdülkerim Efendi olduğunu anlamıştır. Bu şehzade hakkında aniden aklında canlanan tonlarca bilgi olmasına rağmen, geçmişte yaşadıklarının yardımıyla oluşturduğu kalıba göre hızlı davranıp bu durumdan kurtulması gerektiğini düşünerek hareket etmektedir. Artık bulunduğu durumdan usanmış olup bu döngüyü değiştirmek ister ve intihar etmeye karar verir. Tam bunu düşünürken camdan dışarı baktığında yolun ortasında gözlemcisini görür ve gözlemci intihar etmemesini söyler. Burada da önceki uzamlarda olduğu gibi yapıtaki *laytmotif* olan gözlemci ona yardım etmeye çalışır, ancak gözlemci ile yolculuğu arasındaki bağlantı hakkında en ufak bir fikri olmadığından dolayı onu dinlemeyi reddeder. Denedikten sonra seviyeye baştan başladığında ise baş karakter gözlemcinin ona bu

macerasında eşlik etmekle kalmayıp, aynı zamanda ona yardım etmeye çalıştığını da fark etmiştir. Kurtulmak için *monologlar* ile verilen düşünceleri ile aklında oluşturduğu sisteme bu olayı da eklediğinde, olaylar yavaş yavaş netleşmeye başlamıştır.

B.7: Altıncı Seviyede Anlatım Teknikleri

Yaşadığı bunca olayın ardından edindiği onlarca tecrübe ile odak figür son seviyede Koca Yusuf Pehlivan olarak La Bourgogne Translantiği'nde bulunmaktadır. Gemide kalan bir diğer arkadaşının dürtmesi ile namazından doğrulan baş karakter, geminin kaza yaptığı haberini alır ve normalin aksine bu durumu hiç bozuntuya vermeden sakinlikle ve hatta esprili bir dille karşılamıştır: “*Bir gemi kazazedesi olmadığım kalmıştı. Gel vatandaş, geeel! Batan geminin ruhları bunlaaar...*”(Urgancı, syf.152) İçindeki bu rahatlığın en büyük sebebi ise yine deneyimleridir. Onca tecrübesine rağmen yine de ölümü yaklaşmaya başladıkça gerilmeye başlayan baş kahraman, bunun yanında boğularak ölecek olmanın da tedirginliği içerisinde. Koca Yusuf'un müslüman olmasının da etkisi ile korkusundan devamlı dua etmekte ve dini ifadeler yer vermektedir. Kendisinin de inançlı bir kişilik olduğuna inanan baş kahraman, aynı zamanda Yusuf pehlivana da yakın bir zihniyete sahiptir. Ancak bu ifadelerin yanında da yaşadığı bu durumun olağanüstü oluşundan dolayı inancı da biraz sarsıntıya uğramıştır. Bundan dolayı korkusu gittikçe artmıştır. Aynı zamanda Tokyo'dakine benzer bir durum olarak burada da kendisinin yanında yüzlerce insan da ölümün eşiğinde kaçışmaktadırlar. Ancak Tokyo'da yaşadıklarının aksine, bu uzamda çevresindeki insanlara yardım edebilme olasılığı daha yüksektir çünkü bir pehlivanın bedenindedir. Kafasında yardım edip etmemekle ilgili *iç monologlar* ile anlatılan bir savaş verse de sonunda her şekilde öleceğinden dolayı yardım etmeye karar vermiştir. Bu verdiği karar sayesinde onlarca insanı kurtaran baş karakter, bütün bunları onu bulunduğu durumdan kurtaracağı için değil, insanlara yardımcı olmak için yapmıştır ve bütün serüveninin ana fikrinin bu olduğunu bilmemektedir. Bu sefer tam ölümle burun burunayken gözetmeni gördüğünde gözetmen ona bulunduğu durum

hakkında bir ipucu daha verir ve bu macerasının ardından yanına geleceğini söyler. Sonunda bir sonuca bağlanacağını ümidiyle hikayesine devam eden baş karakter, kendine birçok soru sormaktadır. Bunun yanında uzamlar arasındaki temel *laytmotif* olan tekerlekli sandalyedeki gözlemcisinin de, bundan önce verdiği tavsiyeler ve hareketleri sayesinde ona yardımcı olmaya çalışan bir yol gösterici olduğunu anlamıştır.

B.8: İkili Anlatımın Birleşmesinde Anlatım Tekniklerinin Önemi

Son olarak yer ve zamanın olmadığı bir seviyede buluşan ikili ilk defa düzgünce iletişime geçmiştir. Bu kısımdan sonra yazarın genellikle Kaan'ın durumundan kurtulma isteğini okuyucuya iletme için başvurduğu *iç monologlar*, yerini gözlemcisinin ona açıklama yaptığı uzun bir bilgilendirmelere bırakmıştır. Bulduğu durumu bütün çıplaklığı ile Kaan'ın bilincine anlatan gözlemci, oluşan bütün soru işaretlerini giderir ve kim olduğunu açıklayarak çok önemli bir noktayı açıklığa kavuşturur.

“Ben bu yüzü tanyordum. Karşımdaki zat, Amerikalı oyuncu Patrick Steward'dı.

Felçli mutant Profesör X.

“Ama anlayamıyorum, neden sen?”

“Sevgili dostum, senin gördüğün ve gözlemci adını verdiğin karakter için, senin güvendiğin, sempatik bulduğun bir karaktere benzemeliydim.”

“Ama tam olarak ona benzemiyordun bunca zaman?”

“Evet. Zaten konu da bu. Tam olarak ona benzeseydim iyice çıldıracağını düşünecektin. Sadece tanıdık gelip sende güven duygusu oluşturacak biri olmalıydım.””(Urgancı, syf.186)

Yaşadıklarının bir ceza niteliğinde olduğunu ve bu cezasını bir nevi hafifletmek için yanında olduğunu açıklamıştır. Yapıt boyunca “gözlemci” olarak anılmış olan bu adam, tamamen baş karakterin güvenini kazanmak, bütün uzamlar ile bulunduğu bu durum arasındaki bağı kurması için yerleştirilmiş olan bir *laytmotiftir*. Tanzanya’da acele etmemesini öğütlemekten, Avustralya’da onu bir bilince dönüştürmesine kadar yaptığı her davranış onun için bir ipucu niteliğinde olmuştur. Bu deneyimlerinin de üzerinden geçerken yapılan anlatımda *geriye dönüş tekniğinden* yararlanılmıştır. Gözlemcinin Kaan’ın bilincine sunduğu seçenek ile aralarındaki iletişim kopmuştur ve yapıtta *laytmotifin* anlatıma sağladığı katkı burada son bulmuştur.

“Gerçekte tek bir yolculuk vardır. Kendimize yaptığımız keşif ve oluş yolculuğu.”

-Rainer Maria Rilke

C: 10’DAN GERİYE SAYMA TEKNİKLERİNİN SONU

Tamamen ölüm ile yaşam arasındaki ince çizgide geçen hayatlar elbet bir gün ölüm tarafına düşmeye mahkumdur. Bu durumu hiç umursamayıp yaşayanların aksine, bu mutlak sonun hayatları boyunca onları takip etmesine izin veren insanlar, hiçbir şekilde huzura ulaşamazlar. Romanının tamamını bu hayati meseleye adayan yazar Hakan Urgancı, bu yapıtında ölüm olgusunun tam zıttı olan yaşamdaki etkisini okuyucuya aktarmıştır. *10’dan Geriye Say* yapıtında ölüm olgusunun dışavurulmasında birçok anlatım tekniği kullanılmış olsa da, bu duyguların okuyucuya en etkili biçimde aktarılmasını sağlayan teknik *monologlardır*. Yazarın seviyeler boyunca Kaan’ın duygularını açığa vurmasında kullandığı bu teknik, aynı zamanda onun için bir rahatlama aracı da olmuştur. *İç monologlar* sayesinde en iyi şekilde anlatılmış olan duygu ise Kaan’ın ölüm ve kurtulamama korkusudur. *Monologlar* ile Kaan’ın ölüm korkusunun zamanla çaresizliğe ve ardından da rahatlama evrildiğini ve bu evrilişin olayın çözümlenmesinde önemli bir etken olduğu anlaşılmıştır. Bunun yanında, sakin kalmasını ve olayın çözümlenmesini sağlamada en etkili

olan teknik ise *geriye dönüş tekniğidir*. Sayfalar boyunca neredeyse tamamen tecrübe olgusu ile eşzamanlı kullanılmış olan bu teknik, olay örgüsünün akışında ve eserin çözümlenmesinde değerli bir unsurdur. Aynı zamanda *geriye dönüş tekniğinin monologlarla* birleştirilerek kullanılması, bu sıra dışı ve esrarengiz durum içerisinde Kaan'ın duygu ve düşüncelerinin de okuyucuya aktarılmasında önemli bir yere sahiptir. Bu iki tekniğin etkili kullanımına rağmen, romanın başından sonuna kadar olayların su gibi akıp gitmesinde ve düzenliliğin sağlanmasında en etkili teknik *laytmotiflerdir*. Tekerlekli sandalyede kel bir adam olarak başlayıp, yaralı bir köylüden Profesör X'e kadar birçok forma giren bu karakter, Hakan Urgancı'nın yapıtın işleyişini ve akıcılığını sağlamada kullandığı en etkili öğedir. En sonunda ölümün bir son olmadığı düşüncesi de bu *laytmotifin* kullanımı ile okuyucuya sunulmuştur. Yapıtın akıcılığını sağlamanın yanı sıra, sonunda anlatıldığı gibi daha derin bir anlam taşıyan bu motif, aynı zamanda romanın ne kadar derin incelenmesi gerektiğinin de bir özetidir. Bütün bu tekniklerin kullanımının sonucunda, ölümün sadece yeteri kadar korkulması gereken bir olgu olduğu anlaşılmıştır. Ölüm korkusunun sahip olunan tecrübelerle rağmen kırılmadığı yapıtta açıkça verilmiştir. Sonuç olarak, ölümün insan yaşamındaki etkisinin okuyucuya aktarılmasında sıkça kullanılan *laytmotif*, *geriye dönüş* ve *iç monolog* teknikleri, bu olgunun kurgusal eksenindeki önemini ve katkısını vurgulamayı başarmıştır.

KAYNAKÇA:

- Tekin, Mehmet. *Roman Sanatı 1*. ÖTÜKEN NEŞRİYAT A.Ş., 2001.
- Turkish Studies - *International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic* Volume 7/1 Winter 2012, p.1375-1387 , TURKEY
- MORAN Berna, *Türk Romanına Eleştirel Bir Bakış 1*, İletişim Yayınları 1998.
- MORAN Berna, *Türk Romanına Eleştirel Bir Bakış 2*, İletişim Yayınları, İstanbul 1997.
- URGANCI Hakan, *10'DAN GERİYE SAY*, Destek Yayınları, İstanbul 2017
- ÖZDEMİR Emin, *Eleştirel Okuma*, Bilgi Yayınları, Ankara 2002